

Pèrdua o substitució dels pronoms febles «en», «hi»

JOSEP RUAIX

El castellà no disposa d'uns pronoms febles corresponents als nostres *en* (i variants morfològiques) i *hi*, o als equivalents del francès i de l'italià. Per això, en casos en què català, francès o italià recorren a aquests elements gramaticals, el castellà en prescindeix o recorre a altres solucions. Doncs bé, com era de preveure, avui es nota molt la interferència castellana en la nostra llengua pel que fa a aquest punt de la gramàtica, interferència que començà com a característica del parlar «xava»¹ o d'individus de parla materna castellana però que s'ha anat estenent com a resultat, sobretot, de la influència dels *mass media* d'expressió castellana (els quals, recordem-ho, encara són majoritaris en el nostre domini lingüístic). Cal, doncs, detectar aquests calcs i combatre'ls. A tal fi, posem una sèrie d'exemples, classificats, primerament amb la forma incorrecta i després amb la forma correcta (aquesta, abreujada).

1) Exemples de pèrdua de *en*:

- «Quants llibres tens? –Tinc tres», per ... *En tinc tres*.
- «A qui et forci a caminar una milla, acompanya'l dues», per ... *acompanya-l'en dues*.
- «Si per Nadal i Reis es venen llibres cars, per Sant Jordi es ven major quantitat», per ... *se'n ven major quantitat*.
- «Per cert, un dia d'aquests he d'escriure quatre de fresques sobre aquella aixecada de camisa que és...», per ... *he d'escriure'n quatre de fresques sobre...*
- «Res no portem al món i res no ens podrem endur», per ... *res no ens en podrem endur*.
- «... i això és tot el que va passar. Què us sembla?», per ... *Què us en sembla?*
- «Si això no es respecta, es ressent la convivència», per ... *se'n ressent la convivència*.

2) Exemples de canvi de *en* per un altre element:

- «El meu pare no té cotxe, perquè diu que no *el* necessita», per ... *diu que no en necessita* (notem que, pròpiament, allò que no necessita no és *el cotxe*, determinat, sinó *cotxe*, indeterminat; per això no hi escau el pronom *el*, determinat, sinó el pronom *en*, indeterminat o partiuu).
- «Tampoc no crec que sigui negatiu que Barcelona tingui bandera i que *la* tingui la Comunitat Europea», per ... *i que en tingui la Comunitat Europea* (apliqueu-hi el comentari de l'exemple anterior).
- «Què és això que no voleu espinacs! Són molt bons! L'àvia, quan jo era petit, també me'ls feia!», per ... *també me'n feia!*
- «A Catalunya hi ha poques llacunes litorals: només *les* podem trobar a l'Empordà, al delta del Llobregat i al delta de l'Ebre», per ... *només en podem trobar a l'Empordà...*
- «No la veus pas, la guerra. Veus el que et deixen veure. –No, home, no. El que passa és que no hi ha càmeres a tot arreu... –Sí que *les* hi ha, o *les* hi havia, però tot el que enregistren no ho deixen veure», per ... *Sí que n'hi ha, o n'hi havia, però no deixen pas veure tot el que enregistren* (noteu que hem esmenat també la darrera part de la frase).
- «Avisa'l i, si no et fa cas, castiga'l», per ... *si no en fa cas...* (perquè la construcció subjacent és *no fer cas de*, i no pas «no fer cas a»); també es podria dir: *si no te'n fa cas*, en què *te* representa el datiu possessiu.
- «... preocupar-se activament i conscientment dels altres, de la comunitat o del bé comú, com *li* vulgueu dir», per ... *com ne* (o *en*) *vulgueu dir* (perquè *dir-li* s'aplica a persones [p.e., *li diuen Josep*], mentre que referint-se a coses s'usa *dir-ne* [p.e., *com ne diuen, d'aquella muntanya?*]).
- «Ell tenia vuitanta anys, i la seva dona acabava de comptar *els* setanta», per ...

acabava de complir-ne setanta (vegeu el cas estudiat anteriorment, p. 19).

- «Com aprofitar els viatges i treure'ls tot el suc», per ... *treure'n tot el suc* (perquè la frase subjacent és *treure tot el suc dels viatges*, essent *dels viatges* complement circumstancial de lloc, i no pas «treure tot el suc als viatges», on «als viatges» seria complement indirecte).
- «Això ho parlaré amb ell», per *D'això en parlaré amb ell* (perquè el verb *parlar* demana un complement preposicional, no un compl. directe).
- «Hi ha gent que castiga el país cremant els seus boscos. Els focs s'han duplicat respecte a l'any passat», per ... *cremant-ne els boscos...*².

3) Exemples de pèrdua de *hi*:

- «Prou li expliquem les coses, però no es fixa», per ... *però no s'hi fixa* (perquè *fixar-se* és un verb que exigeix un complement: 'fixar-se en alguna cosa').
- «Que treballes a can...? –No, no treballe», per ... *No, no hi treballe* (perquè la pregunta no és sobre treballar en general, sinó en un lloc concret).
- «Un home tenia una figuera plantada a la seva vinya; va anar a buscar figues i no en trobà», per ... *va anar a buscar-hi figues i no n'hi trobà* (perquè estem parlant d'un lloc concret, no d'anar a buscar figues en general).
- (parlant d'una reunió) «Assistiu!», per *Assistiu-hi!*
- (parlant per telèfon) «Que hi ha el senyor tal? –Ara es posa», per *Ara s'hi posa* (perquè s'ha de sobreentendre *Ara es posa al telèfon, a l'aparell*).
- «Quan anirem d'excursió? –Anirem demà», per ... *Hi anirem demà* (perquè no parlem d'anar, sinó d'anar d'excursió).
- «A tot això, afegiu el fet que...», per ... *afegiu-hi el fet que...*
- (parlant d'un text) «Els lleugers canvis que s'ha vist obligat a introduir palesen que...», per ... *que s'ha vist obligat a introduir-hi palesen que...*
- «Amb el llum apagat, no veig», per ...

1. Vegeu Ll. LÓPEZ DEL CASTILLO, *Llengua standard...*, p. 57. D'aquest autor, com també de Josep Llobera (articles dins el diari «Avui», 17-7-85, 7-12-85, 1-4-86 i 30-12-86), els quals semblantment denuncien aquest greu defecte lingüístic, extraiem alguns dels exemples. Els restants són de diverses publicacions, especialment de la premsa diària (anys 1989-1994).

2. El pronom feble *en* (i variants) pot substituir els possessius (quan expressen pertinença o especificació) si el terme possessiu determina el complement directe o el predicat nominal. És molt recomanable d'emprar-lo quan es refereix a un ésser inanimat distint del subjecte de l'oració. Exs.: *El castell era tanca; el guarda me n'obrí les portes* (millor que ... *m'obrí les seves portes*). *No havia visitat mai aquell país ni en coneixia el nom* (millor que ... *ni coneixia el seu nom*). *Va fundar el club i va ser-ne el primer president*. Però seria un defecte molt greu d'usar *en* i *seu* alhora (cf. *El català 2*, p. 47).

no **hi** veig (perquè es tracta del verb pronominal *veure-hi*, que en català es distingeix de *veure*).

- «Pot haver un accident», per *Pot haver-hi* (o **Hi** pot haver) un accident.
- «Ha hagut un terratrèmol», per **Hi** ha hagut un terratrèmol.

4) Exemples de canvi de *hi* per un altre element:

- (en un anunci publicitari) «No *li* donis més voltes», per *No hi donis més voltes*³ (datiu inanimat).
- «Per a multiplicar un número per 9 se *li* afegeix zero i...», per ... *s'hi* afegeix zero i...

- (en uns exercicis escolars) «Copia a sota de cada lletra el nom del cos que *li* correspon... Dibuixa un tipus de quadrilàter; posa-*li* el nom», per ... *el nom del cos que hi correspon... Dibuixa un tipus de quadrilàter; posa-hi el nom.*
- «Així surts amb el noi tal. I et casaràs amb ell?», per ... *I t'hi* casaràs?

Com es veu per l'exemplificació precedent, en els calcs que afecten els pronoms febles *hi* ha de tot i força, però ens permetem de cridar l'atenció sobre el segon grup d'exemples, que segurament representa el cas menys conegut ara com ara. Per altra banda, hem d'ad-

vertir que, sempre en tema de pronoms febles, avui també es cometen ultracorreccions –en part, com a reacció maldestra als calcs suava comentats–, com veurem en una altra ocasió. ♦

3. A vegades el complement locatiu amb *a* es pot interpretar com un compl. datiu, i així una frase com *Posar guix a la paret* es pot resoldre dient *Posar-hi guix* (**hi** = locatiu) o *Posar-li guix* (**li** = datiu). Considerant-ho a la inversa, també podem notar que el DATIU INANIMAT sol pronominalitzar-se com el locatiu (amb *hi*). Compareu: *A la meua filla, li* (datiu animat) *dedico molt de temps.* / *A això, hi* (datiu inanimat) *dedico molt de temps.*

(Extret del llibre *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 1, pp. 21-23)

I la **Unitat de Publicacions de la Diputació de Girona** presta un servei d'utilitat pública adreçat a la promoció i difusió del coneixement de la cultura, la ciència, el pensament, la societat i el territori de les comarques gironines.

Edició local i comarcal

- Edicions pròpies
- Cooperacions amb els municipis, la universitat, la societat civil i els col·legis professionals
- Cooperació vinculada i suport econòmic

Programes de foment del patrimoni bibliogràfic local

- Per a edicions promogudes per ajuntaments, editors i organitzacions no lucratives a l'àmbit de les comarques gironines
- Concursos públics anuals de subvenció

Recerca local

- Es gestiona a través del Patronat i rànscoc Liximonis, organisme que fedora i cohesiona la xarxa de centres d'estudis dedicats a la investigació local i comarcal.

 Diputació de Girona